

Budeme nesmrtelní?

Nevíť, kam to povede, ale zatím se mi to jeví jako užitečná věc...

IMH, Vesmír 12/1990

Není zvykem zvolit motto ze sebe sama, ale mne to napadlo jako malá vzpomínka na podzim roku 1990, kdy do naší, tehdy ještě trochu větší země nepozorovaně zavítala elektronická pošta. Dnes už ji užívá skoro každý a o internetu se v tisku píše skoro denně, přednost mají ovšem katastrofické zvěsti – jak se šíří viry či jak nás zaplavují nevyžádané reklamy.

Mailer na mém počítači mě kupodivu nenutí mazat elektronickou korespondenci, a navíc mi bleskurychle vyhledá i v dávné korespondenci cokoli, co si chci připomenout. (Ověřuji si: k dnešku mám v jeho – své? – paměti 1,4 gigabytu došlých či odeslaných mailů – to je však jen 7 % paměťové kapacity mého počítače.) Proto co nesmažu hned (jako ty viry a reklamy), asi už nesmažu nikdy, kdo by to třídil? A tak tu po mé smrti zůstane podrobný archiv o každém dni elektronické části mého života. O historické hodnotě tohoto archivu mám silné pochybnosti, ale nechme stranou mne a vezměme to jako podnět k bujným úvahám o digitální nesmrtelnosti.

Zkuste si, bádaví čtenáři, jako první krok představit, že obdobně uchovávaní záznamů o vašich plodných životech lze přivést ke dokonalosti – rozumí se k dokonalosti technické (o hodnotách je předčasně mluvit). Nemusí to být jen stopy vaší elektronické komunikace, ale i multimediální záznamy všeho, co jste kdy napsali, řekli, slyšeli, viděli, dělali. Toto vše, pečlivě chronologicky indexováno, by se trvale uchovalo i po vaší banálně biologické smrti (omlouvám se za svůj cynismus). Není to snad dotažení (ad absurdum) přeneseného významu slova „nesmrtelný“, tak často spojovaného se jmény velikánů, kteří po sobě zanechali nějaké významné dílo?

V tomto čísle Vesmíru (s. 404) si přečtete stať Gordona Bella a Jima Graye, dvou výzkumníků Microsoftu, kteří na takovémto projektu pracují. Ve svých úvahách se pouštějí ještě dále. Zachovávali-li se pro věčnost pouze to, co se vztahuje k období před vaší fyzickou smrtí, je to dle nich jen „jednosměrná“ nesmrtelnost. Budoucí programy však dokážou více (v dílčích věcech by to ani dnes nebyl velký problém): umožní, aby vaší digitálně nesmrtelní dvojníci i nadále dostávali a zpracovávali nové informace. Takovou nesmrtelnost nazývají Bell a Gray „dvousměrná“. Lze si představit, že vaší virtuální avataři – elektronické inkarnace – by se dále vyvíjeli, vzdělávali a rozmlouvali s lidmi, kteří budou žít dávno po vaší smrti. Znali by natolik vaše celoživotní touhy, názory, vědomosti a zkušenosti, že by jim nedělalo potíže pokračovat ve vašem stylu myšlení a na otázky svých současníků by za vás odpovídali „vašimi“ slovy – jen doufejme, že rozumně.

Zde začíná úrodné pole pro zjitřenou fantazii, snad i s filozofickými důsledky. Jen uvažte: v případě jednosměrné nesmrtelnosti bude příštím pokolením umožněno poznávat vaše (předsmrtné) životy, volně se jimi toulat, sledovat vše „vašimi“ očima, a navíc si občas něco zrychlit, něco zpomalit, vrátit se k něčemu zajímavému, třeba si něco pustit i pozpátku – tak jak to umíme na domácím videu. Budou se „vás“ smět na cokoli zeptat a dostanou nejlepší možnou, pro „vás“ pohled na svět typickou odpověď. Naučí se s „vámi“ identifikovat, podobně jako dnes se dovedeme identifikovat s hrdinou románu nebo filmu. Při dostatečné dávce empatie začnou třeba i zapomínat na svá vlastní já a rozpustí se ve směsi s „vámi“, digitálními nesmrtelníky.

Chcete to? V běžném životě pečlivě vážíte, co ze svého života odhalíte a komu. Po vaší smrti by měli všichni stejný přístup k záznamům z vašeho života, a to do všech podrobností (v míře, v jaké by byly zaznamenány). Anebo by byl přístup nějak kontrolován? Kým, když pak už ne vámi?

Další otázky by se vyrojily v úvahách o dvousměrné nesmrtelnosti. Víme, že to, kým za svého života jste, spoluvytvářejí i druzí, kteří o vás vědí, vidí vás, stýkají se s vámi, hovoří s vámi, a vy zase víte o nich, vztahujete se k nim. Zdalipak budou i vaši avataři v tomto modu žítí zdárně pokračovat? Budou jejich virtuální těla viditelná, bude snadné se s nimi setkat, budou druzí vědět, kdo je ten, s nímž právě hovoří? A bude ono vědět, kdo jsou tito lidé? Budou se avataři umět svobodně rozhodovat? Třeba si budou umět „domyslet“ svá digitální – „vaše“ posmrtná – těla, a dovolí jim, aby občas rozhodovala za ně, aniž by sami do toho zasahovali. Nejen si ta těla domyslí, ale možná je také ztvární jako postavy ve virtuální realitě (vám trochu podobné, třeba i nestárnoucí), aby je lidé mohli vidět a setkávat se s nimi. Oni by zase viděli lidi a setkávali se s lidmi.

Možná to s tou fantazií trochu přeháním. Ale jak to tak po sobě čtu, napadá mě, že možná bude jednou existovat i avatar můj, který se zdárně ujme psaní těchto úvodníků.

Ivan M. Havel